

መጅልስ አምን ወለዛልም ቀራራቱ ድድ ኤረትሮየ
(27ይ ክፈል)

እብ ዶ/ር አሕመድ ሐሰን ድሕሊ

ተርጀመት፡ መሐመድ እድሪስ መሐመድ

ሳልሳይ ምዕራፍ

ብዕድ ፈደራልያይ አቃሊም (ክልላት) አቶብዩ ለህለ እሉ መሻክልመ፡ ምን ዲብ ትግራይ ወዕፈር ለህለ ለልንእሽ ኢኮን። ሕኩመት አቶብዩ እግለ እንዴ ፈናቴክ አስተዕምር እስትራተጅዮተ እግል አተላላይ፡ ዎሮ አቅሊም ድድለ ብዕድ ክምሰል ቀንጽ ወዴት። ሰበት እሊቱ ህዬ እሊ ምን ናይ መስኡልየት ደሚር ለሬመ ስያስያይ ሄራር እሊ፡ ፍንጌ ትግራይ ወወሎ፡ ትግራይ ወቤገምድር፡ ዐፈር ወዲሰ፡ ዲሰ ወሶማል፡ ሶማል ወአሮሞ፡ አሮሞ ወቤንሻንጉል፡ ቤንሻንጉል ወአምሐረ..... ወለመስሉ ናይ ሕዱድ መሻክል ካልቅ ህለ። ሸዐብ አቶብዩ ድድ ስያስት ፈደራልያይት ሕኩመት ለህለ እቢ፡ ዲብለ ዲብ ማዮ 2005 ለገብአ ሕርያን አስደዩ። እተ ወክድ ለህይ ሸዐብ አቶብዩ “ኢፋል እግል ስያስት ንዛም መለስ ዜናዊ” እንዴ ቤለ፡ እግል መትቃውመት ተናዚም ሐረ። እብሊ ህዬ መትቃውመት ምን 23 መናብር ፓርላመ 20 እግል ልሕደሮ ሰበት ቀድረው፡ ንዛም አዲስአበባ ገጽ ቀደም እት ለሀርብ እግል ሸዐብ ወመትቃውመት አሕዛብ እብ ጅምለት እት ልእሰር ወለአትፋርህ ትረኣ።

እግል ክርን ሸዐብ ሰበት ዘወረ ህዬ ናይ እድንዩ መራቅበት ሰቀዉ። ናይለ ወክድ ለህይ ሚርሓይት ልኡክ እተሓድ አሮብ አናጎሚስ ዲብ ዮም 3 ኖቨምበር 2005 ምስል ራድዮ ፈረንሰ ዲብ ወዴተ መቃበለት፡ ሕኩመት አቶብዩ እግል

ዲሞቅራጥያዊ ዐሽም ሽዑብ አቶብዩ ክምሰል ሐንቀዩ ሐበረት። ለሚርሓይት እንዴ አትሌት፡ “ ድወል ምውዳቅ ጸሓይ እግለ ዲብ ረአስ ሽዑብ ለለሽዐልል ጀራይም ለአጅረ መለስ ዜናዊ እግልሚ ዲብ እድንያይ ሙእተመራት እግል ልሻርክ ክምሰል ትላከወ ኢልትፈሀመኒ” ዲብ ትብል ሸርሐት። ዲብ ከርስ ወካርጅ ለህለው ስያሰዱን መትቃውመት ተናዚም አቶብዩ እብ ጀሀቶም፡ እግል ናይ ከርስ ወካርጅ ስያሰት ንዛም መለስ ዜናዊ እብ ሽደት አትዐገበው። ለንዛም ለልተበዐ ስያሰት፡ እምበል አምጸኦት ደማር፡ መሻክል፡ ሐርብ፡ ሰፍረ ወጀሐር ብዕደት ፋእደት ክምሰል አለበ እንዴ አሸረት፡ ሐድ 10 ሚልዮን አቶብዩን እግል ሰፍረ ቅልፃም ክምሰል ዐለው አፍሀመው። እሊ አሕዳስ እሊ ፍገሪት ስያሰት ሰውረት ተሕሪር ሽዑብ ትግራይ እት ገብእ፡ ወያኔ እግል አቶብዩ እግል ትምረሕ ሓስበት ክምሰል ኢተአምር እት ረአስ ቆምየት አምሐረ መርባት እግል አቅሰኖት እበ ሐቴ ጀሀት፡ እግል ትግራይ ህዬ ምን አቶብዩ እግል ፈንተዮት እበ ብዕድ ክምሰል ሸቄ ልትአመር። ምናተ ዲብ ሰዳይት ጀብሀት ሽዑብየት ተሕሪር ኤረትርዩ ለረክበው እቱ ወክድ ሄራር አስክ አዲስ አበበ ቀሊል እንዴ ገብአ ክምሰል ፍረክበው አጄንደቱ ክምሰል ህሌተ እት ገብእ፡ እግል አቶብዩ እብ ከማለ እብ ምልክ እግል ልምረሕ ጀረበ።

አጄንደ አቶብዩ ዲብ ሶማል

ወያኔ ለትመረሐ ሕኩመት አቶብዩ፡ ውሕደተ ለተአከደት ሶማል እግል ወጠንያይ አምን አቶብዩ ክምሰል ብቆት ሰበት ትርእዩ፡ እግል ፈንጠሮት ሶማል ዲብ ሸቄ ጸንሐት። ጀሪደት “ ሪፖርተር” ዲብ ዮም 7 ጁን 2000 ዲብለ አጽነሐቱ ሰነድ፡ አቶብዩ ዲብ ሶማል እግለ ትተብዑ ናይ መትፈንግር አጄንደት እንዴ አሸረት እብ ክምሰል እሊ ለተሌ ሸርሐቱ። ቀዳማይ፡ ሕኩመት መርከዝየት ሶማል እምብለ እብ ሕዳም ምዋጥኒን ናይ ሽዑብ ሶማል ሰዳይት አለበ።

ካልኣይ፦ አውለውያት ስያሰየት አቶብዩ ዲብ ሶማል

1. ዲብ ቅብለት ደውለት ምድር ሶማል (ስማሊ ላንድ)
2. ዲብ ቅብለት ምፍጋር ጸሓይ ደውለት ምድር ፑንት (ፑንት ላንድ)
3. ዲብ ምፍጋር ጸሓይ ደውለት ሃውዩ (ሃውዩ ላንድ)
4. ዲብ ምግብ ደውለት ረሓናውዱን
5. ዲብ ግብለት ህዬ ደውለት ኢጋደነዱን አሰሶት ቱ ለዐለ።

እለ ናይ አማን ስያሰት አቶብዩ ዲብ ሶማል ለትወዴሕ ወረቀት እለ፡ እግል ደስቱር አቶብዩም ለለሐሽም ኢኮን። ሰበቡ ዲብ ዎሮ ምን ማዳቱ፡ አቶብዩ “ ስያደት

ድወል እግል ተሐሽም ክምሰል በ ወዲብ ቅደይ ከርስ ናይ ብዕዳት ድወል እዴህ እግል ተኣቴ ክምሰል ኢወጅብ” ሰበት ለአዝዝ። ክምሰልሁመ ስያሰት አቶብዩ ንዛም ወያኔ እግል እድንያይ ቀዋኒን ለከይድ፡ እግል ሚሳቅ ኢጋድ፡ መነዘመት ውሕደት አፍሪቀ፡ አልጃምዐ አልዐረብዩ፡ መነዘመት ሙእተመር እስላም፡ መነዘመት ገዝ ለአለበን ድወል ወመነዘመት ምጅልስ ቅራን ለከይድ ወለልጻረርቱ ለዐለ። ሕኩመት አቶብዩ ዲብ ሰነት 2000 ስያሰተ ዲብ ሶማል ምነ ወደሐት እቱ ወክድ፡ እብ ሶማል ሕሰርት ኢተአምር። እግል መሰል “እግል ውሕዳት እተሓድ ሶማል እግል ዝብጠት” እበ ትብል ምስምስ ዲብ ሰነት 1992 እግል ወጠንያይት ስያደት ምድር ሶማል ኬደት። እንዴ አትሌት ህዩ እብ መግሀፍ ናይ አስሐባብ ዐሽመ ሶማል እግል ትካፍል ጀረበት። እግለ ናይ መንጠቀት ተንዚም ኢጋድ ወመነዘመት ውሕደት አፍሪቀ ዲብለ ወክድ ለህይ ምን ምራድ ሰኒ እንዴ ትበገሰው ዲብ ሰነት 1993 ዲብ መስር ዲብ ወደወ ሙእተመር፡ “ አቶብዩ ፍንጌ ተናዚም ሶማል ዕሪት ወጠን እግል ትትአከድ ሙእተመራት እግል ትነዝም” እግለ አርፈዐ መስኡልየት እብ ኢፋሉታይ አግቡይ አንተሀዘተ። ዲብ ሰነት 1993 ለነዘመቱ ሳልፋይ እጅትመዕ ህዩ ፈሸለ። ዲብ ሰነት 1994 ለገብአ ካልኣይ እጅትመዕመ ሰላም እግል ለአክድ ኢቀድረ። ሐቆሁ ዲብ ሰነት 1997 ለገብአ እጅትመዕመ ወጠንያይት ዕሪት ሶማል እግል ትትአከድ ኢቀድረት። ሕኩመት ወያኔ ፍንጌ ሚርሐት ሐምስ ተናዚም ሶማል ውፋቅ እግል ልምጸእ ምን ኢቀድረ አግደ አስባብ፡-

1. ሕኩመት አቶብዩ እብ ፍንጌ ህዩ ተጋሩ ሚርሐት ዲብለ ወክድ ለህይ እግለ ናይ አማን መሻክል ሶማል እብ ፋዩሕ ይአመሮቶም።
2. መብዘሐም ሶማልዩን እግል አቶብዩ ክምሰል ታሪካይት ዐዶ ሸዑብ ወምድር ሶማል ሰበት ለአሙረ፡ ዲብለ እብ አቶብዩ ለገብእ ዜረኖት ደማን ይዐለ እሎም።
3. አቶብዩ ጽጌዕ ናይ ገሌ ተናዚም ሶማል ሰበት ዐለት።
4. ሕኩመት አቶብዩ እጅትመዳት ወጠንያይ ዕሬ እግል ልንጀሕ ናይ አማን ምራድ ምን ይአርአ።
5. አቶብዩ እግለ ፍንጌ ክልኢተን ድወል ለዐለ

ታሪካይ እቢ ወድመል እግል አስረቶት ወራታ ወጠንያይ ዐሬ ሶማል እግል ዐወቶት ዛይድ ወቀይ እግል ልግበእ ለተህዩብዩ ታሪካይ በክት ተረግ እንዴ አበለት እብ ቃብል እሊ፡ ፍንጌ ተናዚም ሶማል ፍንጌቱ ወድመሉ እግል ወሰዶት ሸቂህ። ሰበት እሊቱ ህዩ ተናዚም ሶማል ዲብለ ክሉ ለገብአ እጅትመዳት ዝያደት እንዴ ትፈናተው ርእየት ለለትዐጅብ ኢኮን።

ኢፋሉታይ ዶር አቶብዩ ዲብ ሶማል

ሕኩመት አቶብዩ እግል ሶማል ዲብ ላንድታት እግል ካፈሎት በዳሪታት ትቀድም ወእግል መናቢት ሐርብ ሶማልዩን ስሌሕ ወሴፈ ተሀይብ ዐለት። ምስተቅበል ሶማል፡ እግል ምን ናይ አሜሪካ ለኢትትፈንቴ አጄንደተ እበ ከድም አግቡይ ህዩ ትሉሉይ ጸገም ወዴት።

1. ለንዛም መለስ ዜናዊ ለአዳለዩ ወለመርሐዩ በዳሪታት ዕሬ ሶማል፡ እበ አሰልፍ ለእምቤሉ አስባብ ክምሰል ፈሸለ፡ ዲብ ናይ ከርስ ቀድየት ሶማል እዴ ዛይደት ወቀራር እግል ተሀሌ እሉ ለሐዜ ሰበት ዐለ፡ እግል ምን መራቀቡቴ ወኬን ላቱ እግል መሻክል ሶማል ለለአርሄ ምስዳራት እግል አፍሸሎት ተዐንደቀ። እብ ሰበት እለ ቀድየት እለ እንዴ አሸረ ዶክቶር አሕመድ ኢብፍራሂም መሕሙድ ዲብለ ከትብዩ ክቱብ፡ አቶብዩ እግል ምን ካይሮ ዲብ ማርስ 1994 እንዴ አስተብደ አስክ እትፋቅየት ካይሮ ዲሰምበር 1997 ወእትፋቅየት ጅቡቲ 2000 ዲብ ሜዳን ሶማል ለገብአ ለትፈናተ እትፋቅያት ዕሪት፡ ቅብላቱ ክምሰል በጥረት አትአመረት።

2. ሕኩመት አቶብዩ፡ እግል ዲብ ሶማል ለገብአ ልግበእ ጅንስ ስለሕ እግል እልትነደእ ለመኔዕ ዲብ ዮም 23 ጃንዋሪ 1992 ለፈግረ ቀራር ምጅልስ አምን ዕልብ 733 ኬደት። እብ ቃብል እሊ መኩበት ወውሕደት ሶማል እግል ብንየት እግል ገብእ ወራታት እግል ተኪል፡ እግል መናቢት ሐርብ ወሰብ ፍንቲት ወኢፍንቲት ተናዚም ሶማል ዲብ ዐንደቆት ተቅሪር መራባይ ሐሽም ዲብ ዮም 23 ጁላይ 2002 አስክ ምጅልስ አምን ዲብለ አቅረቡቱ ተቅሪር። አቶብዩ አስክ ሶማል ከፊፍ ወክቡድ ስለሕ ለጸዕዮ መካይን ክምሰል ነድአት ሐበረ። ምናተ ምጅልስ አምን ድድ አቶብዩ ምስዳር ኢነስአ። መራቅባይ ሐሽም ሶማል ወኔረትርዮ ዲብ ዮም ዮም 10 ማርስ 2010 አስክ ምጅልስ አምን ዲብ ቀደመዩ ተቅሪርመ፡ የመን አግደ ዐዳገ አስለሐት ናይ ሶማል ክምተ፡ አቶብዩ ህዩ እግል ሶማል ስለሕ ወርሳስ ለተዐንድቅ አወላይት ደውለት ክምሰልቱ ወደሐ።

3. ንዛም ስያድ ባሬ ምን ምን ሰልጠቱ ለትከረ እቱ እንዴ አስተብደ እግል ክልአት ዕቁድ ታምም፡ ሶማል እብ ናይ ስያሰት ሐገሌብ ትትዐዘብ ሐቆለ ጸንሐት፡ ሶማልዩን ዲብ ሰነት 2000 ዲብ ሙእተመር ዐርተ ጅቡቲ ወካይል አፍሪቀ፡ ዐረብ፡ እስላም፡ አሮቢን ወመነዘመት ምጅልስ ቅራን ዲብ ሻረከው እቱ፡ መትዐደዩት ወጠንያይት ሕኩመት አሰሰው። ለእብ ሐርብ ኖስኖስ ብዙሕ ለተዐዘበ ሸዐብ ሶማል ህዩ ሰእየት ወደ። ሶማልዩን እግል ሰልፍ ኢነት እምበ መተንከብ፡ እግል ክሎም ሶማልዩን ለከምክም አሳስ ወጠንያይ ንዛም ላተ ሕኩመት እግል አሰሰት ውጡይ ስያሰያይ ቴለል ረክበው። እሊ ላኪን እግል ሕኩመት አቶብዩ ሰበት የአስከባዩ፡ ዲብ

ማርሰ 2001 ዲብ መዲነት አውሰ ናይ መናቢት ሐርብ ሶማልዩን እጅትመዕ ነዘመ። እግለ ሕኩመት ዐብደልቃድር ሰላድ ሐሰን ወድዩ ለዐለ ወጠንያይ ጸገም እግል አፍሸሎት ህዩ “ ምጅልስ ዕሪት ወሐደሶት ሶማል” ለልብል ተንዚም ከወነት። እግል መትዐደዩ ሕኩመት ሶማል እግል አፍሸሎት ህዩ እብ ገበይ ዐስከርያይ ወሕዳቱ እብ ትሉሉይ ምድር ሶማል እንዴ ኬደት፡ እግል እንፍሳልዩን ጀሃት ሶማሊ ላንድ፡ ፑንት ላንድ፡ ጁብ ላንድ ወግብለታይ ምውዳቅ ጸሓይ ሶማል ሰዳይት ቀደመት። አቶብዩ እግለ ድድ ሶማል ለትወድዩ ስያስያይት ጸብኢት “እግል መጋብሀት” ዲብ ትብልተ ለአትመሳመሶት እቡ።